ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 100, Ocak 2020, s. 102-109

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.37400>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
22.09.2019

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.01.2020

Dr. Öğr. Üyesi Hasan DELEN

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı,
hdelen@erbakan.edu.tr

PROFESYONEL SES KAYIT STÜDYOLARINDA BAĞLAMA (SAZ) KAYIT ve MİKS YÖNTEMLERİ

Öz

Bu araştırma, profesyonel ses kayıt stüdyolarında görev alan uzmanların, bağlama (saz) kayıt ve miks anındaki kullandıkları yöntemler hakkında bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Böylelikle gerek müzik teknolojileri alanındaki öğrencilere ve eğitimciler, gerekse bu alana ilgi duyan amatörler literatür desteği sağlaması açısından önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla, Türkiye'nin farklı illerde bulunan ve profesyonel stüdyolarda görev alan 20 tonmayster/ses mühendislerinin görüşleri alınmıştır. Elde edilen görüşlere içerik analizi yapılmıştır. Böylelikle benzer verileri gruplar çerçevesinde bir araya getirerek bulgulara ulaşılmıştır. Geniş diyaframlı kondansatör mikrofonları tercih ettikleri, en çok bağlamanın sapı ile göğsün birleştiği bölgeye konumlandığı, belirli bir equalizer tekniği uygulamadığı, en çok optik (opto) kompresör türünü tercih ettikleri ve miks esnasında efekt işlemcilerden çoğunlukla reverb ve delay tercih ettikleri sonuçlarına varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Bağlama (Saz), Kayıt Yöntemleri, Miks Yöntemleri, Müzik Teknolojileri, Ses Kayıt Stüdyosu

BAGLAMA (SAZ) RECORDING AND MIXING METHODS IN PROFESSIONAL AUDIO RECORDING STUDIOS

Abstract

This research aims to give information about the methods used by baglama (saz) recording and mixing experts in professional audio recording studios. Thus, both students and instructors in the field of music technologies and amateurs interested in this field is considered to be important in terms of providing literature support. For this purpose, through semi-structured interview form, in different provinces of Turkey and the opinions of 20 tonmeister/sound engineers working in professional studios were taken. Content analysis was conducted to the opinions obtained. Thus, similar data were gathered within the framework of the groups and the findings were reached. It has been concluded that they prefer large diaphragm condenser microphones, they position the baglama handle and chest at the junction, do not apply a specific equalizer technique, prefer the most optical (opto) compressor type, and mostly reverb and delay during the mixing process.

Keywords: Audio Recording Studio, Baglama (Saz), Mixing Methods, Music Technologies, Recording Methods

GİRİŞ

Sanat, teknoloji ve bilimin bütünleştiği müzik teknolojileri alanındaki en önemli konulardan biri profesyonel müzik kayıtlarıdır. Ses kaynağından üretilen titreşimler, elektronik ortama çeşitli donanımlar aracılığıyla çevrilerek farklı yöntemlerle kaydedilmektedir. Bu kaynağın doğal yapısını bozmadan sesi kayıt altına almak ve ses üzerindeki etkiyi olumlu yönde değiştirmek profesyonel stüdyoların kayıt amaçları arasındadır. Böylelikle yöntem ve donanımın tercih sebeplerinin başında kayıttaki kaliteyi elde etmek gelmektedir.

Her bir donanım, bağlantıları ve kendine özgü bağımsız kullanım detaylarıyla zincirin belli noktalarında devreye girer. Böylece başı sonu belli olan ve donanımlardan oluşan bir yapı ortaya çıkar. İşte bu yapı müzik teknolojisinde “ses kayıt zinciri” olarak adlandırılmaktadır. Ses kayıt zincirini, ses kaynağıyla başlayıp algılayıcıya kadar uzanan ve hemen her noktada kendine özgü donanım ve bağlantıları tarafından desteklenen bir akış olarak da görmek mümkün. Bu akışın başı ve sonundaki kaynak ve algılayıcıyı bir kenara bırakırsak, arada kalan ve elektroniklerin hareketleriyle oluşan elektrik ortamı akışın temel dinamiğini oluşturur. Bu ortamda mikrofondan başlayan ve hoparlöre kadar uzanan donanımlar bulunmaktadır (Işıksan, 2011: 433).

Ulusal düzeyde araştırmalar incelendiğinde, mikrofonlama teknikleri üzerine yapılan bazı araştırmalar göze çarpmaktadır. Daha önceki çalışmamızda (Delen, 2017), bağlama mikrofonlama teknikleri ve kompresör türleri ele alınmıştır. Yakın, uzak, mono ve stereo mikrofonlama tekniklerinde toplam 17 farklı mikrofona konumu kullanılarak kayıtlar elde edilmiştir. Ayrıca 4 farklı kompresör türü de bağlama kayıtlarına uygulanarak uzmanların tercihlerine sunulmuştur. Genel olarak yakın mikrofonlama teknikleri tercih edilmiştir. Sonuç olarak mono mikrofona konumunda, göğüs hizasında ele bakan bölge, stereo mikrofona tekniklerinde bağlamanın göğüs bölgesine iki farklı açıdan içe doğru çapraz bakan konumunda olan “XY” mikrofonlama tekniği tercih edilmiştir. Kompresör türünde ise, bağlamaya en uygun olarak VCA kompresör tercih edilmiştir.

Aktütün'ün (2007) araştırmasında, yirmi adet Türk müziği enstrümanının kayıt teknikleri üzerinde durulmuştur. Bağlamada yakın mikrofonlama tekniği kullanılmış olup iki farklı mikrofon konumlandırılması ele alınmıştır. Sonuç olarak, iki farklı mikrofonun ilkinin sap ile göğsün birleştiği bölgeye, ikincisini ise ses deliğine yerleştirdiği konumu sonuç olarak tespit etmiştir. Bu tekniklerin yöntemini ve sonuçlarını kendisi belirlemiştir.

Oflaz'ın (2008) araştırmasında, bağlamada yakın mikrofonlama tekniğinin önemini belirtmiş olup, yapmış olduğu kişisel görüşmeleri aktarmıştır.

Tanyeri'nin (2014) araştırmasında bağlamaya, farklı mikrofon ve mikrofonlama teknikleri uygulanmıştır. Elde edilen 30 kayıtların spectrum analyser'ı incelenmiş olup elde edilen veriler sunulmuştur.

Mazlum'un (2011) araştırmasında, Türk müziği enstrümanlarının tınısal özellikleri incelenmiş olup, bu çerçevede mikrofonlama teknikleri ele alınmıştır. Bağlamada dinamik mikrofon kullanarak, yakın mikrofonlama tekniği ve sap ile gövdenin birleştiği yer ise konum olarak tercih edilmiştir. Bu tekniğin yöntemini ve sonucunu kendisi belirlemiştir.

Tarikçi (2012) "Bağlamada Yeni Teknikler" başlığı altında, mikrofon marka ve çeşitlerinin bağlama ailesine uygunluğunu irdelemiştir. Geniş diyaframlı kondansatör mikrofonları ele alarak yakın mikrofonlama tekniğinin önemi üzerine durmuştur.

Taydaş'ın (2015) araştırmasında, bağlamaya geniş diyaframlı kondansatör mikrofon kullanarak yakın mikrofonlama tekniği uygulanıp, üç farklı mikrofon konumlandırılmasını ele almıştır. Araştırmanın sonucunu, orta konum olarak adlandırdığı, göğüs bölgesinde el hizası olarak tercih etmiştir. Bu tekniğin yöntemini ve sonucunu kendisi belirlemiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Alan ile ilgili literatür incelendiğinde, Türk halk müziğinin en önemli sazlarından biri olan bağlamanın kayıt veya miks aşamalarına yönelik araştırmaların yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma, profesyonel ses kayıt stüdyolarında görev alan uzmanların, bağlama kayıt ve miks anındaki kullandıkları yöntem hakkında bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Böylelikle gerek müzik teknolojileri alanındaki öğrencilere ve eğitmenlere, gerekse bu alana ilgi duyan amatörler literatür desteği sağlaması açısından önem taşımaktadır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında problem cümlesi, "Profesyonel ses kayıt stüdyolarında bağlama kayıt ve miks yöntemleri nelerdir?" olarak belirlenmiştir.

Buna göre, aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Profesyonel ses kayıt stüdyolarında görev alan uzmanların, bağlama kayıt esnasında ilk tercih ettikleri mikrofonun özellikleri nelerdir?
2. Profesyonel ses kayıt stüdyolarında görev alan uzmanların, bağlama kayıt esnasında genellikle tercih ettikleri mikrofonlama teknikleri nelerdir?
3. Profesyonel ses kayıt stüdyolarında görev alan uzmanların, bağlama kayıt veya miks esnasında kullandıkları belirli bir equalizer tekniği var mıdır?
4. Profesyonel ses kayıt stüdyolarında görev alan uzmanların, bağlama kayıt veya miks esnasında tercih ettikleri kompresör türleri nelerdir?
5. Profesyonel ses kayıt stüdyolarında görev alan uzmanların, miks esnasında tercih ettikleri efekt işlemciler nelerdir?

Varsayımlar

Bu araştırmada;

- Araştırma yöntemlerinin araştırmanın amacına ve konusuna uygun olduğu,
- Görüşme yapılan ortamın ideal koşullarda olduğu,
- Görüşme yapılan uzmanların alanında yeterli olduğu,
- Yapılan bu araştırmanın bundan sonraki araştırmalara literatür desteği sağlayacağı varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- Araştırma için ayrılan süre ile,
- Konuyla ilgili ulaşılabilen kaynaklarla ve yapılan araştırmalar ile,
- Türkiye'nin farklı illerde bulunan ve profesyonel stüdyolarda görev alan 20 tonmayster/ses mühendislerinin görüşleri ile,
- Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verilen cevaplar ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Bu araştırmada “nitel araştırma” yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırma yöntemi; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik izlenen bir süreç olarak tanımlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39).

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada verilere, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak ulaşılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formları araştırmacıya hem sabit şekilde hem de ilgili alanda derinlemesine cevap verilmesini amaçlar. Görüşlerine başvuru alan kişiler kendilerini daha rahat ifade etme şansı tanır. Konu üzerinde daha ayrıntılı bilgiler edinmeyi sağlarken kontrolün kaybedilip konu dışı olayların üzerinde daha fazla zaman geçirilmesini de peşinden getirebilir (Büyükoztürk vd., 2008: 160).

Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruların cevaplarına içerik analizi yapılmıştır.

İçerik analizindeki temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ulaşmaktır. Bu amaç doğrultusunda yapılan işlem elde edilen benzer verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek, böylece okuyucunun anlayacağı bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 227).

BULGULAR

Birinci Alt Probleme Dayalı Bulgular

“Profesyonel ses kayıt stüdyolarında görev alan uzmanların, bağlama kayıt esnasında ilk tercih ettikleri mikrofonun özellikleri nelerdir?” alt problemine dayalı bulgular aşağıda verilmiştir.

Şekil- 1 Bağlama Kayıt Esnasında İlk Tercih Edilen Mikrofonun Özellikleri

Şekil-1’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan uzmanlardan tamamı geniş diyaframlı kondansatör mikrofonları tercih ettiği bulgusuna erişilmiştir. Ayrıca Şekil-1’de görülen dar diyaframlı mikrofon tercihi ise, araştırmaya katılan uzmanın kayıt esnasında iki farklı mikrofon kullandığı ve tercihlerden birinin ise dar diyaframlı olduğu bulgusuna varılmıştır.

İkinci Alt Probleme Dayalı Bulgular

“Profesyonel ses kayıt stüdyolarında görev alan uzmanların, bağlama kayıt esnasında genellikle tercih ettikleri mikrofonlama teknikleri nelerdir?” alt problemine dayalı bulgular aşağıda verilmiştir.

Şekil- 2 Bağlama Kayıt Esnasında Genellikle Tercih Edilen Mikrofonlama Teknikleri

Şekil-2’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan 20 uzmandan tamamı “Yakın mikrofonlama tekniği” tercih etmiştir. “Çift mikrofon kullanarak, bağlamanın göğsüne ve çalan kişinin kulak hizasına” cevabını veren uzmanımız ise aynı zamanda da “Uzak mikrofonlama tekniği” kullandığını da dile getirmiştir.

Mikrofonların konumlandırmalarında ise, 20 uzmandan 11’i “Sap ile göğsün birleştiği bölge” derken, 6’sı “Göğsünde, ele bakan bölge” demiştir. 1 uzman “Çift mikrofon kullanarak, sap ile eşik bölgesine”, 1 uzaman “Çift mikrofon kullanarak bağlamanın göğsüne ve çalan kişinin kulak hizasına” ve 1 uzman ise “Belirli bir standartım yok, dinleyip karar veririm” tercihleri ile yukardaki bulgulara erişilmiştir.

Üçüncü Alt Probleme Dayalı Bulgular

“Profesyonel ses kayıt stüdyolarında görev uzmanların, bağlama kayıt veya miks esnasında kullandıkları belirli bir equalizer tekniği var mıdır?” alt problemine dayalı bulgular aşağıda verilmiştir.

Şekil- 3 Bağlama Kayıt veya Miks Esnasında Kullandıkları Belirli Bir Equalizer Tekniği

Katılımcıların sayısı: 20

20 (100.0%): Belirli Bir Standart Yok

Şekil-3’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 20 uzmandan tamamı, equalizer tekniği konusunda belirli bir standartlarının olmadığı belirtmişleridir.

Görüşmelerde uzmanlar, kayıt esnasında kullanılan bağlamanın yapısına, çeşidine ve kayıtlı edilen eserin yapısına göre tercih edilen equalizer tekniklerinin değiştiğini dile getirmişlerdir.

Dördüncü Alt Probleme Dayalı Bulgular

“Profesyonel ses kayıt stüdyolarında görev alan uzmanların, bağlama kayıt veya miks esnasında tercih ettikleri kompresör türleri nelerdir?” alt problemine dayalı bulgular aşağıda verilmiştir.

Şekil- 4 Bağlama Kayıt veya Miks Esnasında Tercih Edilen Kompresör Türleri

Katılımcıların sayısı: 20

1 (5.0%): Vari-Mu Kompresör

5 (25.0%): VCA Kompresör

1 (5.0%): FET Kompresör

11 (55.0%): Optik (Opto) Kompresör

2 (10.0%): Kompresör Kullanmıyorum

Şekil-4’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 20 uzmandan 11’i optik (opto) kompresör, 5’i VCA kompresör ve 1’i Vari-Mu kompresör, 1’i ise FET kompresörü tercih ederken 2’si kompresör kullanmadığını belirtmiştir.

Beşinci Alt Probleme Dayalı Bulgular

“Profesyonel ses kayıt stüdyolarında görev alan uzmanların, miks esnasında tercih ettikleri efekt işlemciler nelerdir?” alt problemine dayalı bulgular aşağıda verilmiştir.

Şekil- 5 Bağlama Kayıt veya Miks Esnasında Tercih Edilen Efekt İşlemciler

Şekil-4’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 20 uzmanın tamamı çalınan esere göre değiştiğini belirterek reverb kullandıklarını ve 9’u ise delay de tercihler arasında olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca uzmanlar, tercih ettikleri reverb ve delay türüne ait hiçbir bilgi vermemişlerdir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Aşağıda araştırmada bulgulara dayalı elde edilen sonuçlar listelenmiştir.

Profesyonel ses kayıt stüdyolarında görev alan uzmanların;

- Bağlama kayıt esnasında, geniş diyaframlı kondansatör mikrofonları tercih ettikleri,
- Bağlama kayıt esnasında, yakın mikrofonlama tekniğini tercih ettikleri ve çoğunluğunun mikrofonu, bağlamanın sapı ile göğsün birleştiği bölgeye konumlandığı,
- Bağlama kayıt veya miks esnasında, belirli bir equalizer tekniği uygulamadığı,
- Bağlama kayıt veya miks esnasında, en çok optik (opto) kompresör türünü tercih ettikleri,
- Miks esnasında efekt işlemcilerden çoğunlukla reverb ve delay tercih ettikleri, sonuçlarına varılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar literatür ile karşılaştırıldığında;

- Bağlama kayıt esnasında geniş diyaframlı kondansatör mikrofon tercihinde, Delen (2017), Tarıkçı (2012) ve Taydaş’ın (2015) araştırmaları ile ortak sonuca varılmıştır.
- Bağlama kayıt esnasında yakın mikrofonlama tekniğini tercihinde, Aktütün (2007), Delen (2017), Mazlum (2011), Oflaz (2008), Tarıkçı (2012) ve Taydaş’ın (2015) araştırmaları ile ortak sonuca varılmıştır.
- Bağlama kayıt esnasında mikrofonu bağlamanın sapı ile göğsün birleştiği bölgeye konumlandırması tercihinde, Mazlum’un (2011) araştırması ile ortak sonuca varılmıştır.

Daha önceki araştırmamızda (Delen, 2017), aynı uzmanlar ile görüşme yapılmış olup, mikrofon konumlandırılması ve kompresör türü seçimindeki sonuçlarda farklılık olduğu göze çarpmaktadır. Bu sonuçlar ele alındığında araştırmaya katılan uzmanların, kullandığı kayıt-miks yöntemleri ile dinleyip tercih ettiği yöntemler arasında farklılık olduğu sonucuna varılmıştır. Böylelikle alışlagelmiş yöntemler kullandıkları veya eldeki imkanlara göre hareket ettikleri düşünülebilir.

Aşağıda araştırmanın önerileri listelenmiştir.

Bu araştırma;

- Farklı enstrümanlar ile yapılabilir.
- Daha fazla uzman görüşleri ile zenginleştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Aktütün, B. (2007). Stüdyo Ortamında Türk Müziği Çalgılarının Kayıt Özelliklerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüköztürk Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (2. Baskı). Ankara: Pagem Akademi.
- Delen, H. (2017). Bağlama Mikrofonlama Teknikleri ve Kompresör Kullanımının Müzik Teknolojileri Eğitimine Katkıları. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Işıkkhan, C. (2011). Profesyonel Müzik Kayıtlarında Kayıt Yöntemlerini Sınıflandırmak. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 19, 429-444.
- Oflaz, D. (2008). Günümüzde Ses Kayıt Teknikleri ve Türk Müziği Kayıtlarında Kullanılan Yöntemler. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tanyeri, B. (2014). Bağlamanın Elektronik Ortama Aktarım Sürecinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Tarıkçı, A. (2012). Microphone Techniques For Bağlama Recording. Atmm 2012 Proceedings. 1-2 November. Ankara: Bilkent Üniversitesi Yayınları, 121-132.
- Taydaş, K. (2015). Ses Kayıt Stüdyosu Ortamında Bağlama Kaydı İçin Yaklaşımlar. II. Uluslararası Güzel Sanatlar Bilimsel Araştırma Günleri Bildiriler Kitabı. 8-10 Nisan. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 55-69.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.